

JEAN-CLAUDE GRUMBERG

CEA MAI
PREȚIOASĂ
,
MARFĂ

LITERA

folio

JEAN-CLAUDE GRUMBERG

CEA MAI PREȚIOASĂ , MARFĂ

Traducere din limba franceză
ANDREEA NĂSTASE

LITERA
București

La Plus Précieuse des marchandises
Jean-Claude Grumberg
Copyright © Éditions du Seuil, 2019
Imagine copertă: Shutterstock

Editura Litera
tel.: 0374 82 66 35; 021 319 63 90; 031 425 16 19
e-mail: contact@litera.ro
www.litera.ro

Cea mai prețioasă marfă
Jean-Claude Grumberg

Copyright © 2024 Grup Media Litera
pentru ediția în limba română
Toate drepturile rezervate

Conținutul acestei lucrări electronice este protejat prin copyright și este destinat exclusiv utilizării în scop privat pe dispozitivul de citire pe care a fost descărcat. Orice altă utilizare, incluzând împrumutul, schimbul, reproducerea integrală sau parțială, multiplicarea, închirierea, punerea la dispoziția publică, prin internet sau prin rețele de calculatoare, stocarea permanentă sau temporară pe dispozitive sau sisteme cu posibilitatea recuperării informației, altele decât cele pe care a fost descărcată, vânzarea sub orice formă sau prin orice mijloc, fără consimțământul editorului, este strict interzisă. Dreptul de folosință al prezentei lucrări nu este transferabil. Drepturile de autor pentru versiunea electronică în formatele existente ale acestei lucrări aparțin companiei Grup Media Litera SRL.

Editor: Vidrașcu și fii
Redactor: Ovidiu Șerban
Corector: Ionel Palade

Copertă: Flori Zahiu-Popescu
Tehnoredactare și prepress: Ofelia Coșman

Seria de ficțiune a Editurii Litera este coordonată de Cristina Vidrașcu Sturza.

ISBN 978-630-319-911-5
ISBN EPUB 978-630-338-234-0

Au fost odată ca niciodată, într-un codru des, un sărman tăietor de lemne și nevasta

lui.

Nu, nu, stați liniștiți, nu e vorba de *Tom Degețel*! Nici vorbă. La fel ca voi, detest povestea asta ridicolă. Unde și când s-au mai văzut niște părinți care să-și abandoneze copiii pentru că nu mai au cu ce să-i hrănească? Să fim serioși...

În acest codru des, așadar, domneau o foamete cumplită și un frig cumplit. Mai ales iarna. Vara, o arșiță copleșitoare se abătea asupra pădurii, alungând frigul cumplit. Foamea, pe de altă parte, era constantă, mai ales în acele vremuri când în jurul codrului se desfășura războiul mondial.

Războiul mondial, da, da, da, da.

Cum sărmanul tăietor de lemne fusese rechiziționat pentru munci de interes public – exclusiv în beneficiul învingătorilor care ocupau orașele, satele, câmpurile și pădurile –, sărmana lui nevastă era cea care, din zori și până-n seară, umbla dintr-un capăt la celălalt al codrului în speranța, adeseori deșartă, de a răspunde nevoilor căminului lor amărât.

Din fericire – uneori și necazul e bun la ceva –, sărmanul tăietor de lemne și sărmana lui nevastă nu aveau copii de hrănit.

Sărmanul tăietor de lemne mulțumea în fiecare zi cerului pentru această binecuvântare. Cât despre sărmana lui nevastă, ea se jeluia în taină.

N-avea un copil de hrănit, e drept, dar n-avea nici un copil de alintat.

Prin urmare, se ruga cerului, zeilor, vântului, ploii, copacilor, însuși soarelui când razele acestuia pătrundeau prin frunziș iluminând solul într-o transparență feerică. Implora astfel toate puterile cerului și naturii să se înduplece și să-i dăruiască un prunc.

Treptat, odată cu înaintarea în vârstă, înțelese că puterile cerești, pământești și de pe tărâmul zânelor se aliaseră cu bărbatul ei ca s-o lipsească de copil.

Prin urmare, începu să se roage să înceteze măcar foamea și frigul de care suferea de seara până dimineața, ziua și noaptea deopotrivă.

Sărmanul tăietor de lemne se trezea înainte de ivirea zorilor ca să-și dăruiască tot timpul și toată vigoarea construirii unor clădiri militare de interes general și chiar caporal.

Sărmana lui nevastă, fie că bătea vântul, fie că ploua, fie că ninge, fie că domnea această arșiță sufocantă despre care v-am spus deja, sărmana lui nevastă, așadar, colinda prin pădure în toate părțile, culegând fiecare firicel, fiecare lemnișor uscat, adunându-le și aranjându-le ca pe o comoară uitată și regăsită. Verifica și puținele capcane pe care bărbatul ei le pune dimineața, în drum spre muncă.

Sărmana nevastă a tăietorului de lemne, veți fi de acord, nu se bucura de prea multe distracții. Mergea cu mâțele chiorăindu-i de foame, tot pritocind în minte niște dorințe cărora nu mai știa cum să le dea glas. Se mulțumea să implore cerul să-i dea de mâncare cât să se sature, fie și numai o zi.

Codrul, codrul ei, se întindea cât vedeai cu ochii, des, fără să-i pese de foame și de frig, și de la începutul acestui război mondial muncitorii rechiziționați, cu mașinării puternice, îl străpunseseră prin mijloc cu un șanț, iar în șanțul acesta așezaseră șine de tren, astfel că de puțin timp, că era iarnă ori vară, un tren, un singur tren, trecea înainte și înapoi pe calea ferată cu un singur fir.

Sărmanei neveste a tăietorului de lemne îi plăcea să vadă trecând trenul acesta, trenul ei. Îl privea cu înfierbântare, se închipuia călătorind ea însăși, smulgându-se din această foame, din acest frig, din această singurătate.

Încetul cu încetul își reglă viața, programul zilnic în funcție de orarul trenului. Nu era un tren zâmbitor. Niște vagoane simple de lemn, fiecare împodobit cu o ferestruică zăbreliță, așezată sus. Dar cum sărmana nevastă a tăietorului de lemne nu mai văzuse niciodată alt tren, acesta îi convenea de minune, mai ales de când bărbatul ei, răspunzându-i la întrebări, declarase ritos că era un tren de marfă.

Cuvântul acesta, „marfă“, reuși să cucerească inima și să aprindă imaginația sărmanei lui neveste.

„Marfă“! Un tren de marfă... De acum vedea trenul acesta plin ochi cu alimente, cu haine, cu obiecte, se vedea umblând dintr-un vagon în altul, servindu-se și săturându-se.

Treptat, exaltarea lăasă loc speranței. Într-o zi, într-o bună zi, poate mâine, sau poimâine, sau cândva, n-are importanță când, trenul se va milostivi în sfârșit de foamea ei și, din mers, îi va dărui vreuna dintre prețioasele lui mărfuri.

Curând prinse curaj și începu să se apropie de tren cât mai mult cu putință, strigându-l, chemându-l cu un gest, implorându-l fierbinte sau pur și simplu salutându-l când era prea departe ca să ajungă la timp.

Câteodată, o mână se ițea de la o ferestruică și-i răspundea. Câteodată, una dintre mâinile acestea arunca spre ea ceva ce femeia dădea fuga să culeagă, mulțumind trenului și mâinii.

În cea mai mare parte a timpului nu era decât o bucățică de hârtie, pe care o netezea cu grijă și cu un respect imens înainte de a o împături la loc și de a o vârî în sân, în dreptul inimii. Era oare vestitoarea unui cadou ce urma să vină?

Multă vreme după trecerea trenului, când se lăsa întunericul, când foamea devenea tot mai greu de îndurat, când frigul o mușca tot

mai rău, ca să nu i se strângă prea tare inima, despătura hârtia cu o venerație religioasă și privea mângălelile de neînțeles, de nedeslușit. Nu știa nici să citească, nici să scrie, în nici o limbă. Bărbatul ei știa cât de cât, dar nu voia să împărtășească nici cu el, nici cu nimeni altcineva ceea ce-i dăruia trenul.

2

De îndată ce descoperi vagonul de marfă – un vagon de vite, ținând seama de paie de pe jos –, știu că norocul îi părăsise. Până atunci, de la Pithiviers la Drancy, măcar avuseseră noroc să nu fie despărțiți. Îi văzuseră, din păcate, pe toți ceilalți, ghinioniștii, plecând unii după alții cine știe unde, iar ei rămăseseră împreună. Datorau această binecuvântare, se gândea el, prezenței gemenilor lor preaiubiți, Henri și Rose, Hershele și Rouhrelle.

Ca să fim drepți, gemenii apăruseră în cel mai prost moment, în primăvara anului 1942. Chiar era momentul să aduci pe lume un copil evreu? Mai rău, doi copii evrei dintr-un foc? Trebuia să-i lași să se nască astfel, sub o stea galbenă? Totuși, mulțumită lor, era sigur de asta, petrecuseră Crăciunul din 1942 împreună, în lagărul de la Drancy.

Mai mult, steaua lor norocoasă și administrația evreiască a lagărului îi găsiseră o

slujbă! Aproape își terminase studiile de medicină, cu specializare în chirurgia nasului, gâtului și urechilor, iar la Drancy, i se spusese, erau mulți doctori și mulți bolnavi – e adevărat, oriunde există evrei sunt mulți doctori și încă și mai mulți bolnavi –, însă, cum doi frizeri tocmai plecaseră... Frizer? Foarte bine, avea să fie frizer.

N-avea rost să despice firul în patru și să încerce să înțeleagă, nu mai era nimic de înțeles.

Câtă vreme fuseseră păziți de jandarmi francezi, îi tunsese pe aceștia. Își văzuse de atâtea ori tatăl agitându-și foarfeca, făcând-o să clincănească în aer de parcă ar fi vrut să avertizeze părul clientului că în scurt timp avea să treacă la ofensivă, și apoi, cu privirea concentrată, năpustindu-se asupra șuviței rebele, micului smoc care trebuia ras printr-o lovitură decisivă. Chiar și frizerii de meserie îl luaseră drept unul de-al lor.

Când însă jandarmii compatrioți fuseseră înlocuiți de uniforme gri-verzui, numai membrii administrației și câțiva internați mai făcuseră apel la serviciile lui, o clientelă relativă și disperată pe care trebuia s-o mintă neconținut. „Sigur, o să fie bine, o să fie bine...”

În primăvara anului 1942, da, fuseseră cât pe ce să-i lepede, fără să știe că erau doi. Dar soția lui, după ce se gândise îndelung,

hotărâse să-i păstreze. Până la urmă adusesese pe lume doi prunci, deja evrei, deja fișați, deja categorisiți, deja căutați, deja urmăriți, o fetiță și un băiețel, deja urlând în cor de parcă ar fi știut, de parcă ar fi înțeles. „Au ochii tatălui tău“, decretase mama. Da, primele lor țipete fuseseră îngrozitoare. Numai mama lor, dând pe-afară de lapte și de speranță, știuse cum să-i potolească. În scurt timp încetaseră să mai urle în cor și, în fine liniștiți și încrezători, începuseră să sugă prin somn.

În această clinică de nașteri mică și discretă de pe rue de Chabrol, la intersecția cu Cité d'Hauteville, li se propusese să li se ia în grijă copiii și să fie încredințați unei familii sigure. Ce înseamnă o familie sigură? „Ce familie poate fi mai sigură decât cea alcătuită din tatăl lor și mama lor?“, exclamase Dinah în timp ce-și strângea, cu mândrie, gemenii la piept. Ea, care, în ciuda privațiunilor, în ciuda lagărului de la Drancy, avea lapte cât pentru patru, din cât se spunea. Dădea pe-afară de lapte, de iubire și de încredere. Cum ar fi putut Dumnezeu să le dea viață celor doi îngerași fără să aibă de gând să-i ajute să crească?

Iar acum, pe când îi hurduca trenul, ea era acolo, pe paie, strângându-și copiii la piept, fără lapte cu care să-i hrănească. În cele din urmă, lagărul de la Drancy îi terminase laptele, încrederea și credința. Acolo, în acel

vacarm, în acea panică, printre acele țipete, printre acele plânsete, tatăl, soțul, falsul frizer, încă nu medicul, dar deja adevăratul evreu, căuta un loc unde să-și adăpostească familia. Observându-și tovarășii de drum, studiindu-i, avu brusc o revelație. Nu, nu-i duceau pe bătrânii aceia, pe orbul acela, pe copiii aceia și pe ceilalți, nu, nu-i duceau la muncă. Îi expediau departe, nu-i mai voiau aici, nici chiar însemnați, nici măcar purtând steaua galbenă, nici măcar fișați, nici măcar închiși, nici măcar lipsiți de libertate, lipsiți de absolut orice, nici măcar așa nu-i mai voiau.

Așadar, îi expediau. Dar unde? În ce loc din lumea asta îi voia cineva? Ce țară era dornică să-i primească? Ce țară i-ar fi primit de bunăvoie în februarie 1943?

Problema nu era asta. Dinah practic nu mai avea lapte. Lagărul de la Drancy îi secătuisese sânii. Zvonurile, plecarea părinților ei, apoi a tatălui lui. Plecaseră, și de atunci nu mai dăduseră nici un semn de viață. Ea zăcea pe jos, acolo unde, cu puțin timp în urmă, stătuseră vaci sau cai care erau duși cu siguranță la un abator. Își întinsese șalul din lână de Pirinei pe care avuseseră îngăduința să i-l lase ca să-și învelească gemenii. Domneau frigul, războiul, frica. Dacă-l legăna pe unul, celălalt începea să plângă. Dacă-l legăna pe celălalt, primul începea să scâncească. Erau doi prunci fru-

moși, un băiețel și o fetiță. „Alegerea regelui“, li se tot repeta. „Cei mai frumoși bebeluși din lume. Cu ei doi sunteți fericiți pe viață! Eu am făcut trei fete până să am un băiat! Voi aveți deja un băiat și-o fată!“ Unde-or fi acum toți oamenii aceștia? Fiecare îi dădea înainte cu amintirile, cu țipetele, cu mânia lui. Vlăguirea, exasperarea. O femeie cânta în idiș un cântec de leagăn. Dinah înțelegea limba idiș, dar se prefăcea că n-o știe.

Ce era de făcut? Ce era de făcut? se întreba fostul fals frizer. Până atunci crezuse că-și îndeplinește perfect rolul de tată, în pofida tuturor greutăților. În ciuda piedicilor, reușise să-și protejeze gemenii. Îi înnebunise pe cei din administrația lagărului. „Gemenii ei! Gemenii mei!“ Deveniseră gemenii tuturor, cei care trebuiau salvați, ocrotiți, și acum... iată. Se simțea incapabil, depășit, nu mai știa ce să facă. Nu putea să stea cu mâinile-n sân, trebuia să-și reentre în rol, trebuia să găsească o soluție. Călătoria dura deja de două zile. Mirosul, mirosul insuportabil. Găleata așezată într-un colț pe paie și rușinea, rușinea împărtășită, rușinea dorită, prevăzută de cei care îi expediau nu se știe unde.

Să-i reducă la nimic mai întâi, apoi la mai puțin decât nimic, să nu le lase nimic omenesc, fie. Dar pentru copiii lui, pe care-i vedea mușcând pe rând sânii soției sale fără

să iasă nici un strop de lapte, avea datoria să găsească o soluție.

Unul dintre tovarășii de drum îl întrebă dacă era român. Da, era român. Românul îi spuse că înainte și el fusese român și că acum era apatrid de origine română. În vagonul acesta erau mulți apatrizi de origine română. Fuseseră prinși la Paris sau în alte locuri din Franța. Unul dintre ei, așadar, îi vorbi despre Iași.

– Știți de Iași?

– Bineînțeles că știu de Iași.

– A fost un pogrom acolo.

– Un pogrom? Acolo e război, la fel ca aici, nu mai e nevoie de nici un pogrom.

– Nu, nu, un pogrom. La Iași au urcat mii de evrei într-un tren și au pus trenul ăla să circule, și a tot circulat, până când evreii dinăuntru au murit, de căldură, de sete, de foame.

În fiecare gară unde se opreau, morții erau dați jos, iar trenul pleca mai departe cu supraviețuitorii. Uneori o lua în sens contrar, în direcția din care venise. Trenul nu mergea nicăieri, singurul scop al călătoriei era ăsta: să azvârle pe peron în fiecare gară...

– În cazul nostru vedeți bine că înaintăm, nu ne oprim! Pe deasupra, ne e frig, nu suferim de căldură.

– E ca la Iași, vă spun! Ca la Iași!

De atunci, la fiecare oprire a trenului se temea c-o s-o apuce în sens opus. Se temea

c-o să se oprească într-o gară și o să-i azvârle din vagoane pe muribunzi, pe copii, pe bătrâni. Își mușca mâinile. Ce era de făcut? Ce era de făcut? Își croi drum până la ferestruică cerându-și scuze, împingând pe unul, înghiontindu-l pe altul. Acolo, un bătrân încerca să-și recapete suflul. Gâfâia. Astmul, îi explică. Apoi îi zâmbi tatălui gemenilor. Dădu din cap și-l privi cu ochi care păreau să fi înțeles deja totul, ochi care, încă de la naștere, prevăzuseră totul. Nu avea un aer surprins, doar avea nevoie de un pic de aer.

Zăpada de afară încetineea mersul trenului. La un moment dat, acesta încremeni pe șine câteva clipe, după care reporni lent; devenise și el astmatic. Atunci, eroul nostru înțelese.

Îi dădu la o parte pe unii și pe alții până ajunse la șalul din lână de Pirinei. Nu trebuia cu nici un chip să aleagă, nu trebuia cu nici un chip să se gândească, tot ce avea de făcut era să-l apuce pe unul din gemeni, să nu aleagă între băiat și fată. Îl luă pe primul care-i veni la îndemână. Își scosese deja din buzunar șalul de rugăciune. Copilul moțâia. Dinah îl privi o clipă, apoi închise ochii și ea, strângându-l la piept pe celălalt geamăn.

În timp ce-și despătura șalul, bărbatul se îndreptă spre ferestruică. Zăbrelele, zăbrelele îi permiteau să scoată afară un braț. Trenul își recăpătă puțin din viteză.

Văzu pădurea, copacii gârboviți sub omătul greu. Distinse o siluetă care părea să fugă după tren, ridicând picioarele din zăpadă, și care striga.

Strânse copilul la piept, îl înveli în șalul de rugăciune. Astmaticul îl fixa cu privirea, părând să-i spună: „Nu face asta! Nu face asta! Nu face ce ai de gând să faci!“ Dar luase hotărârea. Nu era destul lapte pentru amândoi. Oare era destul pentru unul?

Febril, ridică sugarul învelit în șal. Oare capul avea să treacă printre zăbrele? Atunci astmaticul îi zise în idiș: „Nu face asta!“ Dar tatăl îl privi în ochi și se purtă ca și când n-ar fi știut o iotă de idiș. Odată trecut capul, cu umerii nu mai era o problemă. Apoi făcu un gest în direcția bătrânei care se oprise, îngenuncheată în zăpadă, de parcă ar fi mulțumit cerului.

Trenul ieși din pădure.

3

Sărmana nevastă a tăietorului de lemne, în dimineata asta ca în fiecare dimineată, devreme, foarte devreme, în această zi scurtă de iarnă, fuge gâfâind prin zăpadă ca să nu rateze trecerea trenului. Îi dă zor, adunând ici și colo câteva crengi pe care greutatea zăpezii și a nopții le-a rupt și le-a aruncat pe jos. Aleargă, aleargă, smulgându-și din omăt

picioarele încălțate cu piei de pui de vulpe tăbăcite și croite de sărmanul ei bărbat.

Aleargă, smulgându-i pe vulpișori din zăpadă. Aleargă, aleargă, și când în sfârșit ajunge cu răsufierea tăiată în luminișul de la marginea căii ferate, aude cum trenul ei găfâie, la fel ca ea, respiră greu, geme, încetinește la fel ca ea, stânjenit de această zăpadă groasă și densă care-i împiedică pe amândoi să înainteze.

Își agită brațele urlând:

– Așteaptă-mă! Așteaptă-mă!

Trenul găfâie și merge mai departe.

De data asta însă, când trece pe lângă ea, îi răspunde. Trenul de marfă – convoiul 49 – îi răspunde!

Și nu printr-un semn, ci printr-un gest. Nu unul dintre gesturile prin care erau aruncate bucățelele acelea amărâte de hârtie, mototolite și mâzgălite în grabă de o mână stângace, nu, un gest, un gest adevărat. Întâi apare un steag prin ferestruica strâmtă, fluturat de o mână, o mână omenească sau divină, care îi dă drumul brusc, iar steagul zboară și-și depune încărcătura în zăpadă, la vreo douăzeci de pași de sărmana noastră nevastă, care cade în genunchi, cu mâinile strânse la piept, neștiind ce să facă pentru a mulțumi cerului. În sfârșit, în sfârșit, după atâtea rugăciuni zadarnice! Dar mâna de la ferestruică se întinde acum spre ea și, cu un deget, un deget ferm, imperios, îi face semn

să culeagă pachetul. Pachetul acesta este pentru ea. Doar pentru ea. Îi este destinat.

Sărmana nevastă a tăietorului de lemne se descotorosește atunci de legătura de vreascuri și, atât de repede pe cât i-o îngăduie nămeții, se repede la micul pachet ca să-l smulgă din zăpadă. Apoi, cu lăcomie, cu febrilitate, desface nodurile așa cum ai smulge ambalajul unui cadou misterios.

În acea clipă apare, o, ce minune, obiectul, obiectul pe care-l cerea de atâta vreme în rugăciunile ei, obiectul visurilor ei. Dar iată că micul pachet, obiectul abia desfăcut, în loc să-i surâdă și să-i întindă brațele, așa cum fac bebelușii în imaginile religioase, se zbate, urlă, strânge pumnii agitându-i deasupra capului, din dorința lui de a trăi, chinuit de foame. Pachetul protestează cu o vehemență uluitoare.

Sărmana noastră nevastă îl lipește pe micuț de corpul ei, îngropându-l sub basmalele puse una peste alta, și o rupe iar la fugă, strângându-și comoara la piept. Dintr-odată, încremenește, simte o gură lacomă care încearcă să-i sugă sânul sterp, apoi mica făptură renunță și se pune iar pe urlat, se zbate, se smucește, țipă, zbiară. Îi e foame, copilului ăstuia îi e foame, copilului meu îi e foame. Simte că a devenit mamă, deopotrivă fericită și îngrijorată de moarte. În culmea mulțumirii, dar depășită. Iat-o mamă, și o mamă fără lapte. Copilului meu

îi e foame, ce-i de făcut, ce-i de făcut? De ce zeul trenului de marfă nu i-a dăruit și lapte ca să hrănească pruncul pe care i l-a încredințat? De ce? La ce se gândesc zeii? Cu ce vor să-l hrănesc?

Când ajunge acasă, pachetulul pus pe pat se zvârcolește fără stare, însuflețit de energia disperării și de o foame de lup prins în capcană. Atunci sărmana nevastă a tăietorului de lemne aprinde focul, toarnă apă în ibric și se pune pe căutat, caută și tot caută.

În timp ce apa fierbe, găsește un rest de cașă pe care o să-l pună la macerat în apă fiartă, dar până una-alta, ca să-și potolească pachetulul, întinde un deget spre gura lacomă. Pachetulul îl apucă și suge, suge, cu o furie încăpățânată. Apoi însă, dându-și seama că-i doar o păcăleală, se oprește din supt și începe iar să urle. Sărmana femeie, plângând și ea, îl ia în brațe în vreme ce zdrobește cașa ca să facă un terci pe care încearcă să-l vâre cu lingurița în gura urlătoare. Nereușind, își moaie degetul în cașa zdrobită și-l oferă din nou guriței copilului. Acesta se apucă să sugă pătimaș, dar peste câteva clipe încetează și scuipă fiertura amară.

Sărmana nevastă a tăietorului de lemne profită de acest moment ca să-l facă să înghită puțină apă fiartă, apoi întinde iar degetul, și copilul suge din nou. Puțin câte

puțin, cu apă menită să-i potolească setea și cașă care-i păcălește foamea, pruncul se liniștește în brațele noii sale mame, iar sârmana femeie îi murmură la ureche un fel de cântec de leagăn venit din negura timpurilor, care o surprinde până și pe ea:

– Dormi, dormi, micuța mea marfă, dormi, dormi, pachetulul meu, dormi, dormi, copilășul meu, dormi, dormi.

Apoi își așază cu delicatețe prețioasa comoară pe mijlocul patului. În acel moment, zărește șalul despăturit pe care l-a pus la uscat. Un șal somptuos, făcut din fire atât de delicate, țesute atât de strâns, ornat cu franjuri la cele două capete și brodat cu fir de aur și argint. În viața ei n-a văzut sau atins un șal atât de prețios. În curând ațipește la rândul său, cu pachetulul ei, cu mica ei marfă preaiubită ținută strâns la piept, învelită în șalul feeric.

Doarme, sârmana nevastă a tăietorului de lemne, doarme, cu pruncul ei strâns bine în brațe, doarme somnul dreptilor, doarme acolo, sus, mult mai sus decât paradisul sârmanilor tăietori de lemne și al nevestelor lor, mult mai sus și decât Edenul fericiților din această lume, doarme acolo, sus de tot, în grădina rezervată zeilor și mamelor.

La căderea nopții, în timp ce sărmana femeie și darul ei din ceruri dorm, sărmanul tăietor de lemne, istovit de munca lui de interes general, se întoarce acasă. La auzul zgomotului făcut de el, micuța marfă se trezește și, regăsindu-și foamea nepotolită, se pune îndată pe plâns.

– Ce-i asta? mugește el.

– Un copil, îi răspunde sărmana lui nevastă ridicându-se în șezut cu pachetul în brațe.

– Ce mai e și copilul ăsta?

– Bucuria vieții mele, spune ea, fără să clipească și fără să tremure.

– Ce?

– Zeii trenului mi l-au dăruit.

– Zeii trenului?!

– Ca să devină copilul preaiubit pe care nu l-am avut niciodată.

Atunci bărbatul înșfacă micuța marfă, smulgând-o din brațele nevestei. Acest lucru are efectul paradoxal de a pune capăt țipetelor și plânsetelor bebelușului, care, pe loc, cu mânuțele lui lacome, apucă barba sărmanului tăietor de lemne și încearcă s-o sugă.

– Nu știi ce-i cu copilul ăsta? Nu știi?

Îl lasă să cadă pe pat cu un gest scârbit, așa cum arunci la gunoi o bucată de carne stricată.

– Pute! Nu știi din ce neam se trage?

– Știu că e îngerașul meu! declară nevasta luând iar copilul în brațe. Și o să fie și al tău dacă vrei.

– Nu poate să fie îngerașul meu și nici al tău! E un vlăstar al rasei blestemată! Părinții lui l-au azvârlit din tren în zăpadă pentru că n-au inimă!

– Nu, nu, nu! Zeii trenului sunt cei care mi l-au dăruit!

– Vorbești în dodii, babo! Când o să crească mare o să fie ca ei, fără inimă!

– Nu dacă îl creștem noi.

– Și cu ce-o să-l hrănești?

– E așa de mic! Mai devreme i-am dat un deget să-l sugă și a fost de ajuns ca să-i potolească foamea.

– Nu știi că n-avem voie să-i ascundem pe ăștia fără inimă? Că altfel ne paște pedeapsa cu moartea? L-au ucis pe Dumnezeu.

– Nu el, nu el! E așa de mic!

– L-au ucis pe Dumnezeu și-s niște hoți.

– Slavă Domnului că nouă n-au avut niciodată ce să ne fure. Și în scurtă vreme, dacă n-ai nimic împotriva, o să mă ajute la cules vreascuri.

– Dacă o să-l găsească la noi, ne ia mama naibii.

– Cine o să știe?

– Ceilalți tăietori de lemne o să ne denunțe celor care vânează oameni fără inimă.

– Nu, nu, o să zic că pruncul ăsta e al meu, că până la urmă am rămas grea cu tine.

– Și că ai fătat un gogoloi de șapte kile?

– La început o să-l țin în casă.

– Nu poate să fie al nostru, are semnul.

– Ce semn?

– Nu știi că cei fără inimă sunt însemnați și așa pot fi recunoscuți?

– Cum așa?

– Ei n-au aceeași natură ca noi.

– N-am văzut nici un semn.

Sărmanul tăietor de lemne se apucă să desfeșe pachetul, scoțându-i la iveală natura în deplină goliciune.

– Iaca, vezi?

– Ce să văd?

– Semnul.

– Care semn? întreabă sărmana nevastă aruncând o privire la rândul ei. Nu văd nici un semn!

– Vezi, nu-i alcătuit ca mine.

– Nu, dar e alcătuită ca mine. Uite ce frumoasă e!

Sărmanul tăietor de lemne se grăbește să-și ferească privirea, apoi, după ce se scarpină la ceafă pe sub fes, începe să împacheteze făptura care, cu pumnii strânși, respinge mâinile care-o atacă.

– Ce faci? spune neliniștită sărmana nevastă văzând că bărbatul ei ia pachetul și se îndreaptă cu el spre ușă. Unde te duci?

– Mă duc să-l pun la loc, pe marginea căii ferate.

În clipa aceea, sărmana nevastă se repede ca o furie și încearcă să-i smulgă pachetul din mână. Nereușind, se pune în calea lui zicând apăsător:

– Dacă faci asta, bărbate, o să trebuiască să mă arunci laolaltă cu ea sub roțile trenului de marfă, și zeii, toți zeii, cei din ceruri, cei ai naturii, ai soarelui și ai trenului, o să te urmărească oriunde te-ai duce! Orice-ai face! O să fii blestemat veșnic și pentru totdeauna!

Sărmanul tăietor de lemne, nemișcat, șovăie o clipă. Îi dă nevestei „pachetul” devenit „micuța marfă”, întrucât natura lui a fost dezvăluită și este o natură incontestabil feminină.

Micuța marfă, așadar, trecută astfel de la unul la altul, pe fundalul strigătelor și al mâniei, începe brusc să țipe ca o mie de trompete înfundate.

Sărmanul tăietor de lemne, care nu pare să fie mare meloman, își astupă urechile și răcnește:

– Bine! Bine! Așa să fie, și toată nenorocirea care o să se năpustească peste noi să fie nenorocirea ta!

Nevasta lui, strângând dragăstos micuța marfă la piept, îi răspunde:

– O să ne aducă fericire și mie, și ție.

– Mersi! Păstrează toată fericirea pentru tine! Mă doare undeva! Dar află că nu vreau s-o mai aud ori s-o văd niciodată! Du-o în magazia de lemne! Fă-o să tacă și bagă la cap ce ți-am zis!

Sărmana lui nevastă, continuând să legene micuța marfă în brațe, intră în magazia de lemne, acum goală, și-și face sălaș acolo cu pruncul pe care i l-au dăruit zeii ca să-l iubească. Sărmanul tăietor de lemne vine după ea și-i aruncă o blană de urs găurită și roasă de șoareci.

– Na! Asta ar mai lipsi, să mori de frig!

– Pe mine zeii mă ocrotesc, îi răspunde femeia.

Copilul încă mai plânge, pe jumătate adormit.

Înainte să iasă, bărbatul poruncește:

– Fă-o să tacă! Dacă nu...

Sărmana lui nevastă continuă s-o legene, strângând-o tare, acoperindu-i fruntea cu sărutări duioase. Adorm așa amândouă. Se lasă tăcerea, vag tulburată de sforăiturile tragice provenite din nasul sărmanului tăietor de lemne și de suspinele de ușurare care se înalță la unison dinspre micuța marfă, dar al lui Dumnezeu, și noua și iubitoarea sa mamă, ambele cuibărite sub blana de urs roasă de șoareci.

Trenul de marfă, înregistrat drept convoiul 49 de birocrăția morții, plecat de la Bobigny-Gare, în apropiere de Drancy-Seine, pe 2 martie 1943, sosi în dimineața zilei de 5 martie în miezul infernului, punctul său terminus.

După ce fu golit de încărcătura formată din foști croitori pentru bărbați, doamne și copii, morți și vii, însoțiți de familie, apropiată sau îndepărtată, precum și de clienții și furnizorii lor, fără a-i omite, în cazul credincioșilor, pe oficianții religioși și, în cazul celor căzuți la pat, al bătrânilor, al bolnavilor și neputincioșilor, pe medicii personali, trenul, fostul convoi 49, grăbit fără îndoială să devină convoiul 50 sau 51, porni imediat în sens invers.

Sărmana nevastă a tăietorului de lemne nu-l văzu trecând gol, întrucât era absorbită de noile ei îndatoriri de mamă de familie.

Așa cum nu văzu nici convoiul 50, nici pe următoarele.

După recepționarea mărfii începu imediat procedura de triere. După examinare, experții în triere, cu toții medici cu diplomă, nu păstrară decât zece la sută din lot. O sută de capete dintr-o mie. Restul, rebuturile, bătrâni, bărbați, femei, copii, infirmi, se evaporară după tratament la sfârșitul după-

amiezii, în adâncul nemărginit al cerului neospitalier al Poloniei.

Așa se face că Dinah, zisă Diane în actele provizorii și în livretul ei de familie nou-nouț, și fiul ei, Henri, fratele geamăn al lui Rose, se eliberară de orice greutate ajungând la limburile paradisului promis inocenților.

6

În multe basme, și ne aflăm într-un basm, apare un codru. Iar în codrul acesta există un hățiș mai des decât locurile din jur, unde se pătrunde cu mare greutate, un spațiu sălbatic și tainic, protejat de intruși prin însăși vegetația lui. Un loc retras, în care nici omul, nici zeul, nici fiara nu intră fără să tremure. În codrul întins în care sârmanul tăietor de lemne și sârmana lui nevastă se chinuiesc să-și ducă zilele există un asemenea loc unde arborii cresc mai deși, mai strânși unul în celălalt. O pădure deasă în care nu te strecuri decât pe tăcute. Copiii, bineînțeles, nu au voie să meargă acolo. Și până și părinții lor se tem să intre, ca nu cumva să se rătăcească.

Sârmana nevastă a tăietorului de lemne cunoaște codrul ca pe propriul său buzunar – șalurile cu care se acoperă fie vară, fie iarnă n-au buzunare, și dacă ar avea, n-ar fi nimic de pus în ele –, oricum, cunoaște bine locul acesta rezervat, crede ea,

zânelor și spiridușilor, precum și vrăjitoarelor și vârcolacilor acestora. Mai știe și că acolo trăiește singură o ființă omenească, o ființă care le stârnește tuturor spaima și oroarea, și că până și gri-verzuilor și ticăloșilor care-i slujesc le e frică s-o întâlnească. Un individ despre care unii spun că e malefic, pe când alții zic că e prietenul fiarelor și dușmanul oamenilor. Ea însăși l-a zărit câteodată, pe când culegea vreascuri la marginea acestei păduri peste care el pare să domnească, stăpân absolut și solitar.

Din păcate, mai știe un lucru, pe care l-a înțeles în zori: anume, că micuța ei marfă n-o să poată supraviețui și crește fără lapte.

După plecarea sărmanului tăietor de lemne, s-a îmbrobodit bine și și-a strecurat la sân micuța marfă, înfășată în șalul oferit de zeii înșiși, acest șal franjurat cu aur și argint care pare țesut de mâini de zână.

Apoi s-a dus în această parte a pădurii unde nimeni nu se aventurează fără să tremure și să-și pună sufletul în mâinile Domnului. Încă de la margine a regăsit obscuritatea care domnește permanent aici. Stă la pândă. Bărbatul o fi acolo? Oare o vede? Și capra? Oare capra o mai trăi? O mai da lapte?

Înainte de plecare a încercat iarăși să-și hrănească micuța marfă adorată cu un rest de fiertură. Degeaba. Casa a fost scuipată pe

loc. Și acum, căpșorul rece se leagănă fără vlagă. Are nevoie de lapte, se gândește, de lapte, de lapte, altfel... Nu, nu, cu neputință, zeii nu i-au dăruit-o ca s-o lase să-i moară în brațe!

Sărmana nevastă a tăietorului de lemne pătrunde în întuneric, trecând pe sub crengile joase, invocându-i pe zeii trenului și pe cei ai naturii, ai codrului, ai caprelor. Cere chiar și ajutorul zânelor, nu știi niciodată, și chiar și pe cel al spiritelor răutăcioase care nu s-ar coborî până acolo încât să se încrânceneze împotriva unei copile nevinovate. „Ajutați-mă, ajutați-mă cu toții“, murmură în timp ce rămurelele căzute îi trosnesc sub picioare. Nimeni nu vine aici să culeagă vreascuri. Până și zăpada ajunge rareori să se depună pe jos. Se topește în vârful copacilor și se adună pe crengile de dedesubt.

– Cine-i acolo?

Femeia împietrește.

– O sărmană nevastă de tăietor de lemne, răspunde cu glas tremurător.

Vocea reia:

– Sărmana nevastă a tăietorului de lemne să nu mai facă nici un pas!

Ea rămâne neclintită.

– Ce vrea sărmana nevastă a tăietorului de lemne? rostește vocea.

– Lapte pentru pruncul ei!

– Lapte pentru pruncul ei?

Se aude un răs sinistru.

Apoi, după câteva scrâșnete de ghetete pe lemnul putrezit, își face apariția un bărbat cu căciulă cu clapete, înarmat cu o pușcă.

– De ce nu-i dai de la tine?

– Din nefericire, n-am lapte. Iar dacă fetița asta pe care-o vezi – o scoate de sub șal – nu capătă lapte azi, o să moară.

– Fiică-ta o să moară? Iaca poznă! O să faci alta!

– Sunt prea bătrână. Pe deasupra, copila asta mi-a fost încredințată de zeul trenului de marfă care trece încolo și-ncoace pe șinele din pădure.

– Dar nu ți-a dat și lapte pentru ea!

Lasă să-i scape un nou hohot de răs amar care-ți îngheață oasele.

Nevasta tăietorului de lemne răspunde, temătoare, dar hotărâtă:

– A uitat. Zeii nu se pot gândi la toate, la câte au de făcut aici, pe pământ.

– Și le fac așa de prost! zice bărbatul.

După o clipă de tăcere, o întreabă:

– Ia spune-mi, sărmană femeie, de unde să-ți scot eu lapte?

– Din ugerul caprei tale.

– Al caprei mele? De unde știi că am o capră?

– Am auzit-o behăind pe când culegeam vreascuri la marginea pământului tău.

Râde iarăși, apoi devine serios și spune:

– Ce-mi dai în schimbul laptelui?

– Tot ce am!

– Și ce ai?

– Nimic.

– E puțin.

– În fiecare zi pe care mi-o dau zeii, o să vin, fie iarnă, fie vară, să-ți aduc o legătură de vreascuri în schimbul a două înghițituri de lapte.

– Vrei să-mi plătești laptele cu lemnele mele?

– Nu-s lemnele tale.

– Nu-s nici ale tale.

– După cum nici laptele nu-i al tău!

– Cum așa?

– E laptele caprei tale.

– Dar capra-i a mea. Nimic din viața asta nu se dă fără să primești ceva în schimb.

– Fără lapte fetița mea o să moară, fără să primească ceva în schimb.

– Atâția oameni mor!

– Mi-au încredințat-o zeii; dacă mă ajuți s-o hrănesc, o să trăiască, iar ei o să-ți fie recunoscători și-o să-ți dea ocrotire.

– M-au ocrotit îndeajuns și așa.

Își scoate căciula și lasă vederii o frunte deformată, o tâmplă zdrobită și o ureche lipsă.

– De acum mă lipsesc de ocrotirea lor și mă păzesc singur.

– Cu toate astea, te-au ținut în viață, și ți-au ținut în viață și capra.

– Mare brânză.

– O să-ți aduc câte două legături de vreascuri în fiecare zi pentru o singură înghițitură de lapte.

– Se vede că te pricepi la afaceri!

Râde iar.

– Pe lângă fetiță, zeii nu ți-au dat și vreun lucru de preț?

Abătută, sărmana nevastă a tăietorului de lemne dă să răspundă: „Nu, din păcate“, când, dintr-odată, chipul i se luminează. Își scoate micuța marfă din șalul de rugăciune și i-l întinde pe acesta bărbatului cu capra, care-l privește disprețuitor.

– E un șal zeiesc, uite cât e de gingaș.

Bărbatul și-l petrece pe după gât.

– Uite cât e de frumos! Nu încape îndoială că niște degete de zână l-au țesut și l-au brodat cu fir de aur și argint.

Micuța marfă plânge încetișor. A trecut vremea zbieretelor, nu mai are vlagă.

Bărbatul cu capra și cu mutra pocită cercetează pruncul, apoi spune:

– Făptura asta zeiască suferă de foame, la fel ca un amărât de prunc de om. O să-ți dau o măsurică de lapte de capră. Ce-ți trebuie ție e lapte de măgăriță, dar n-am. Prin urmare, laptele ăsta de capră pe care o să ți-l dau trei luni de-acum încolo în fiecare dimineață o să-l îndoi cu apă fiartă, două măsuri de apă la una de lapte, și o să-i completezi hrana cu fiertură, și apoi, la primăvară, cu fructe și legume proaspete.

Îi întinde copila. Femeia o ia drăgăstoasă, apoi se aruncă la picioarele lui și încearcă să-i sărute mâna. El se dă înapoi.

– Scoală-te!

Sărmana nevastă a tăietorului de lemne nu-și mai stăpânește lacrimile.

– Ești bun, ești bun, îngaimă.

– Nu, nu, nu, am făcut un târg. Te aștept mâine-dimineață cu vreascurile.

– Cine ți-a zdrobit capul, omule bun?

– Războiul.

– Țsta?

– Altul, ce contează. Să nu mai îngenunchezi niciodată în fața mea, nici în fața altcuiva, să nu mai spui niciodată că sunt bun și să nu dai sfară-n țară că am o capră și că dau lapte. Hai, o să-ți dau ce ți se cuvine.

Zis și făcut.

În fiecare dimineață, sărmana nevastă a tăietorului de lemne își lăsa legătura de vreascuri și lua în schimb o țără de lapte cald.

Și așa se făcu că micuța marfă amărâtă și atât de prețioasă, datorită omului din pădure și caprei acestuia, reuși să supraviețuiască. Totuși, nu era niciodată sătulă, foamea o măcina fără contenire. Sugea tot ce-i venea la îndemână și, cum își recăpătase puterile, urla din toți bojocii.

Fără foarfecă, înarmat cu o simplă mașină de tuns, tatăl gemenilor, soțul lui Dinah, eroul nostru, după ce și-a vărsat mațele și și-a înghițit lacrimile, s-a apucat să tundă mii și mii de țeste aduse de trenurile de marfă din toate țările ocupate de călăii mâncători de stele.

Țestele acestea, mașina aceasta de tuns, gândul secret că poate, poate... făcură din el, fără voia lui, pe moment, un supraviețuitor.

8

La căderea nopții, când sărmanul tăietor de lemne se întorcea acasă, târându-și membrele chinuite de durere și trupul frânt de ziua de muncă de interes general, nu voia s-o vadă, darămite s-o audă pe micuța geamănă solitară. Prin urmare, sărmana lui nevastă încerca s-o adoarmă înainte. Dar se întâmpla ca fetița să mai scâncească încă ori să se agite prin somn. Ba, uneori, roasă de foame, se trezea plângând sau urla brusc de spaimă, de parcă toți lupii de pe pământ și-ar fi dat întâlnire ca să se arunce împreună pe urmele ei când îi era somnul cel mai adânc.

Atunci, sărmanul tăietor de lemne bătea cu pumnul lui mare în masă și mormăia în barbă, cu vocea dușmănoasă de la rachiul de

surcele pe care-l bea împreună cu tovarășii de muncă:

– Nu vreau nici s-o văd, nici s-o aud pe acolita asta a diavolului! Pe nenorocita asta fără inimă! Fă-o să tacă, altfel îți jur că ți-o iau și ți-o azvârl la porci!

Din fericire, își zicea sârmana lui nevastă, nu mai era nici un porc prin preajmă, vânătorii de făpturi fără inimă și de hrană îi rechiziționaseră deja pe toți, după care îi înfulecaseră. Tot din fericire, sârmanul tăietor de lemne, istovit cum era, începea în scurt timp să moțăie, iar capul îi cădea în piept înainte de-a i se prăbuși pe masă ca să doarmă astfel somnul celor nedrepți.

9

Într-o noapte însă, micuța marfă se agită mai tare decât de obicei, trezindu-l pe sârmanul tăietor de lemne când abia ce apucase să adoarmă. Cuprins de mânie, acesta ridică mâna s-o lovească. Atunci sârmana lui nevastă îi apucă din zbor laba mare și bătătorită și o ținu o clipă în suspensie înainte de a o așeza cu blândețe pe pieptul zguduit de suspine al micuței sale adorate. Atingând astfel fără voia lui pielea atât de gingașă și de albă, sârmanul tăietor de lemne încercă să-și smulgă mâna din strânsoarea nevestei, dar aceasta i-o ținea cu ambele mâini, apăsând-o pe cutia toracică a

fetiței, în timp ce-i murmura la ureche bărbatului ei, care nu înceta să urle că nu mai voia să vadă creatura aceea diavolească, nenorocită fără inimă, îi murmura cu blândețe:

– O simți? O simți? Simți inimioara care bate? O simți? O simți? Bate, bate.

– Nu, nu, mormăia scufia lui scuturând din cap în toate părțile. Nu, nu! zbiera barba lui vâlvoi. Nu, nu!

Nevasta vorbea mai departe cu același glas coborât:

– Cei fără inimă au inimă. Cei fără inimă au o inimă, la fel ca tine și ca mine.

– Nu, nu!

– Mici sau mari, cei fără inimă au o inimă care le bate în piept.

Dintr-odată, sărmanul tăietor de lemne își eliberă mâna cu o smucitură din umăr, continuând să scuture din cap și scuipând acum printre dinți, în timp ce repeta tristele lozinci ale acelor zile întunecate:

– Cei fără inimă n-au inimă! Cei fără inimă n-au inimă! Sunt niște câini vagabonzi care trebuie alungați cu toporul! Cei fără inimă își azvârlă plozii prin ferestruicile trenurilor, iar noi, amărății, suntem siliți să-i hrănim!

Își scuipa astfel fierea cea mai neagră în vreme ce era cuprins de o tulburare, o fierbințeală, o blândețe nemaîncercată. Scurtul contact al palmei sale cu pielea și inima micuței mărfi făcuse ca toate aceste

trăiri să i se nască în inimă, pe care o simțea acum bătându-i în piept. Da, inima lui bătea în ecou cu inima micuței mărfi, care se potolise în sfârșit, în brațele nevestei, și acum își întindea mânuțele spre sărmanul tăietor de lemne.

Înspăimântat, se trase înapoi. Când nevasta îi întinse pruncul, mai făcu un pas în spate, ca lovit în capul pieptului, repetând mașinal că nu mai voia să vadă ori să hrănească acea creatură, respingând în bezna cea mai adâncă a sinelui său dorința de a răspunde brațelor mititele care i se ofereau, apucând copilul ca să și-l lipească de față, de barbă.

În cele din urmă își reveni în fire și trecu iarăși la atac, amenințându-și nevasta că a doua zi trebuia să aleagă între el, tăietor de lemne cinstit și soțul ei legiuit, și avortonul acela ucigaș de Dumnezeu pe care-l ținea în brațe. Și înainte ca biata femeie să-i poată răspunde se prăbuși în așternut și adormi, de data asta căzând în somnul celor aproape drepți.

10

A doua zi, oriunde și-ar fi pus mâna, simțea inima micuței mărfi bătându-i sub palmă. De acum, în taina inimii lui înecate într-o blândețe necunoscută, o numea și el micuța lui marfă pe făptura fără inimă. Iar

atunci când, dintr-o întâmplare rară și neprețuită, se găsea singur cu ea, îi întindea un deget șovăielnic pe care copilița îl prindea pe dată și nu-i mai dădea drumul. În acele clipe îl năpădea o pace fericită și binefăcătoare.

Într-o bună zi, micuța, care se târa în patru labe pe podeaua colibei, se agăță de cracul nădragilor lui și, ajutându-se cu ambele mâini, se ridică ținându-se de genunchiul peticit. Sărmanul tăietor de lemne nu-și putu stăpâni un strigăt:

– Ah, băbuțo! Vino! Vino să vezi!

Acum micuța nu se mai ținea decât cu o mână, bălăngănindu-se în căutarea echilibrului. Bărbatul era în culmea bucuriei:

– O vezi? O vezi?

Nevasta lui, care nu-și mai încăpea în piele de fericire, începu să aplaude. Micuța, încercând să aplaude și ea, lăsă din mână pantalonul și se trezi în fund pe jos, râzând în hohote. Copleșit, sărmanul tăietor de lemne o ridică și o ținu sus ca pe un trofeu, răcnind voios:

– Aleluia!

În zilele următoare, sărmanul tăietor de lemne și nevasta lui nu mai simțiră apăsarea timpului, nici foamea, nici mizeria, nici tristețea situației lor. Lumea li se păru ușoară și sigură în pofida războiului, sau datorită acestuia, datorită acestui război care le dăruise cea mai prețioasă marfă.

Împărtășiră toți trei o legătură nu de vreascuri, ci de fericire, împodobită cu câteva flori pe care li le oferea primăvara ca să-și lumineze lumea lăuntrică.

11

Bucuros, sărmanul tăietor de lemne munci cu mai mult zel, cu mai multă vigoare, tovarășii lui îl apreciară mai mult și, în ciuda muțeniei lui, îl invitară mai des să închine un pahar după slujbă. Unul dintre ei, mai întreprinzător, se apucase să producă artizanal rachiu de surcele. El le furniza băutura. Nu cunosc rețeta acestui rachiu de surcele artizanal, dar, chiar dacă aș cunoaște-o, nu v-aș da-o. Trebuie să știți doar că este contraindicat pentru consum, iar acest rachiu de surcele, în cantități mari, poate duce la orbire.

– Ce contează, la război ca la război, și cu asta, basta! decretase amatorul într-ale distilării.

Tovarășii erau bravi și însetați. Beau zdravăn după o zi de muncă, ei neavând acasă o micuță marfă, dar al trenului și al cerurilor, capabilă să-i facă să iubească viața, fie ea și a lor.

După slujbă – gâl gâl gâl –, în unele seri, sărmanul tăietor de lemne se învoia să bea cu camarazii săi, amânând astfel plăcerea de a se întoarce la micuța lui marfă preaiubită.

Astfel își împărtășea buna dispoziție nou-găsită cu tovarășii săi de nenoroc – gâl gâl gâl – care rosteau un toast, apoi un altul. Pentru ce? Pentru cine? Unul propuse să închine pentru grăbirea sfârșitului acelui război mondial – gâl gâl gâl. Apoi închinare pentru sfârșitul blestematelor de fapte fără inimă – gâl gâl gâl. Venind vorba despre asta, unul declară că trenul pe care-l vedeau trecând plin și întorcându-se gol transporta nu se știe unde fapte fără inimă venite din toate colțurile lumii. Altul întări:

– În vreme ce noi ne rupem spinările pentru o leafă de mizerie, ăștia fără inimă se plimbă gratis în trenuri speciale!

Un al treilea adăugă:

– Cei fără inimă l-au omorât pe Dumnezeu și au vrut războiul ăsta! Nu merită să trăiască, iar războiul lor blestemat n-o să se încheie decât atunci când pământul o să se descotorosească de ei pentru totdeauna! – gâl gâl gâl. Să dispară! zbieră el ridicând paharul.

– Pentru moartea celor fără inimă! urlară toți în cor.

Nu chiar toți...

Sărmanul tăietor de lemne, sărmanul nostru tăietor de lemne – toți erau tăietori de lemne și toți erau sărmani –, al nostru, așadar, băuse, dar nu scosese o vorbă. Atunci tovarășii se întoarseră spre el ca un singur om, așteptând să audă ce avea de zis. Nu

avură de aşteptat prea mult – gâl gâl gâl –, sârmanul tăietor de lemne se şterse la gură cu dosul mâinii, apoi, în tăcerea care domnea, se auzi cu surprindere spunând:

– Cei fără inimă au o inimă.

– Ce? Ce? Ce? Ce-a zis? Ce vrea să zică?

Sârmanul tăietor de lemne fu şi mai surprins când răspunse, cu o voce asurzitoare de data asta, o voce pe care n-o simţise niciodată ieşindu-i din gât, sârmanul tăietor de lemne, ziceam, după ce-şi azvârli cana de tablă pe masa şubredă, făcând-o să se prăbuşească, rosti:

– Cei fără inimă au o inimă!

După aceea porni cu paşi mari, cam pe două cărări totuşi, spre coliba lui, spre căminul lui, cu toporul pe umăr, dintr-odată speriat că strigase adevărul pe care-l ştia, pe care trebuia să-l ştie toată lumea: că cei fără inimă au o inimă. Speriat şi totodată uşurat şi mândru, mândru că le strigase celorlalţi în faţă, că se eliberase, că pusese brusc capăt unei vieţi de supunere şi de muţenie. Mergea hotărât spre nevasta lui iubită şi spre lumina ochilor lui, pe care rachiul de surcele nu reuşise s-o distrugă în acea seară. Mergea hotărât spre micuţa lui marfă, pe care i-o dăruiseră zeii sau cine ştie cine altcineva. Mergea hotărât. Dintr-odată, îşi simţi inima bătând cu putere, apoi se pomeni cântând, cântând, în timp ce mergea, un cântec pe care nu-l mai cântase

niciodată, de fapt nu mai cântase niciodată nimic. Mergea și cânta, îmbătat de libertate și de iubire.

Uluiți, tovarășii ziseră:

– Nu mai ține deloc la băutură! E beat turtă! A luat-o razna! – gâl gâl gâl. O să-i fie mai bine dimineață, pe răcoare.

Și se apucară să cânte și ei niște cântece pe care le învățaseră de la stăpânii lor, vânătorii de creaturi fără inimă, invadatorii lor, cântece care sunau așa:

– O să ne înfigem cuțitele în piepturile goale ale celor fără inimă până n-o să mai rămână nici unul și până ne dau înapoi tot ce ne-au furat – gâl gâl gâl. Să crape cei fără inimă! – gâl gâl gâl.

În timp ce cânta, fabricantul de rachiu de surcele se gândea că pe vremuri, înainte de război, autoritățile locale ofereau o primă pentru fiecare cap de animal dăunător pe care-l aduceai la primărie – gâl gâl gâl.

12

Trecură zile, trecură luni. Falsul frizer, tatăl foștilor gemeni, tunde de zor. Apoi culegea șuvițele de păr, blonde, brune, roșcate, și le strângea în baloturi. Baloturi care se alăturau altor baloturi, altor mii de baloturi, făcute din alte șuvițe de păr. Blonde, cele mai căutate, brune și chiar roșcate. Oare ce făceau cu șuvițele albe? Tot

părul acesta pleca spre țara mărinimoșilor cuceritori, ca să fie transformat în peruci, podoabe, stofă de tapițerie sau simple cârpe.

Tatăl foștilor gemeni își dorea să moară, dar în adâncul lui creștea un grăunte irațional, sălbatic, rezistent la toate ororile văzute și îndurate, o sămânță minuscule care creștea și creștea, poruncindu-i să trăiască, sau cel puțin să supraviețuiască. Să supraviețuiască. De acest grăunte infim de speranță, indestructibil, el își bătea joc, îl disprețuia, îl îneca în valuri de amărăciune, și totuși nu înceta să crească, în ciuda prezentului, în ciuda trecutului, în ciuda amintirii gestului nebunesc din cauza căruia soția lui preaiubită refuzase să-l mai privească, refuzase să-i mai adreseze vreun cuvânt până se despărțiseră pe acel peron de gară fără gară, la coborârea din trenul groazei. Nu putuse nici măcar să-l strângă la piept o secundă pe geamănul rămas înainte să se despartă pentru totdeauna. Ar mai fi plâns și acum dacă ar mai fi avut vreo lacrimă pe care s-o verse.

13

Trecură zile, trecură luni, și micuța marfă, într-o zi mai fericită decât celelalte, reuși dintr-odată să se țină dreaptă și să facă primii pași. De atunci tropăia în fața sau în spatele sărmanei neveste, iar seara fugea să-l

întâmpine pe sărmanul tăietor de lemne. Iar când acesta o ridica până în dreptul feței sale, încerca să-i scoată fesul sau să-l tragă de barbă sau, fericire supremă, să-l apuce zdravăn de nas. Sărmanul tăietor de lemne era copleșit. I-o întindea pe copilă nevastei sale și-și sufla nasul cu zgomot înainte să-și șteargă ochii umezi. Într-una din aceste zile, una încă și mai frumoasă, micuța se repezi cu brațele întinse la sărmanul tăietor de lemne strigând: „Tati! Tati!“ în limba stranie care se vorbea în această țară îndepărtată. „Tati“ se zicea *tatus*, „mami“, *mamus*.

– *Tatus! Mamus!*

Atunci se strângeau toți trei într-o îmbrățișare care se încheia cu râsete și chiar cu un cântec care vorbea despre tată, despre mamă, despre un copil pierdut și regăsit.

14

Într-o zi, când sărmana nevastă și micuța marfă se întorceau de la cules vreascuri, se întâlniră în pădure cu fabricantul de rachiu de surcele, coleg și chiar tovarăș cu sărmanul tăietor de lemne. Acesta, văzând-o pe fetiță, întrebă politicos:

– De unde a mai apărut și copila asta?

Femeia îi spuse că era a ei. Atunci fabricantul de rachiu o privi îndelung pe micuța marfă, de parcă ar fi vrut s-o cântărească. Apoi se uită la sărmana nevastă

și, cu un zâmbet, se îndepărtă, nu înainte de a-și ridica ușor căciula din blană de cârtiță și de a spune cu glas voios:

– La bună vedere!

15

În dimineața aceea, cu puțin înainte de ivirea zorilor, tovarășul cu căciulă din blană de cârtiță, însoțit de doi milițieni împovărați de puști datând dintr-un precedent război mondial, sau, mai sigur, din epoca inventării prafului de pușcă de către chinezi, toți trei, așadar, veniră să ridice micuța marfă. Sărmanul tăietor de lemne îi întâmpină în pragul colibei. Întâi negă. Zise că era fata lui. Un milițian îl întreabă de ce nu-i declarase nașterea la primărie. El răspunse că nu-i plăcea să completeze documente și că fetița crescuse așa, fără acte. Până la urmă se învoi, sub amenințarea pedepsei cu moartea – legea e lege, camarade –, se învoi, ziceam, dar ceru, ca favoare specială, să i-o încredințeze colegului său de muncă, astfel încât totul să se petreacă lin, să nu le sperie cu puștile nici pe nevastă-sa, nici, mai cu seamă, pe micuță. Își pofti tovarășul să intre înaintea lui, avertizând-o pe sărmana nevastă cu glas tare:

– E amicul de la șantier! Pregătește-o pe cea mică! Și dă-le de băut camarazilor!

Nevasta apăru dinăuntru, avea în brațe copila, care îndată își întinse brațele spre tăietorul de lemne. Atunci acesta apucă toporul și-l lovi pe fabricantul de rachiu, strigându-i femeii:

– Fugi! Ia-o pe micuță!

Apoi mai izbi o dată în cârțița care împodobește țeasta tovarășului său de muncă. Pe urmă ieși din colibă cu fruntea sus și-l atacă pe unul din milițieni. Îl doborî ca pe un trunchi putrezit. Celălalt, dându-se înapoi, se împiedică, trase în aer, apoi îl ochi pe tăietorul de lemne, care se îndrepta spre el cu toporul ridicat. Atunci nevasta ieși în fugă, în timp ce bărbatul ei, căzut la pământ, răcnea:

– Fugi, drăguțo! Fugi! Scăpați de-aici! Dea Domnul să crape toți blestemații fără suflet și fără credință! Trăiască... micuța noastră... marfă, mai bâigui.

16

Fugi, fugi, fugi, sărmană nevastă! Fugi și strânge-ți la piept micuța marfă! Fugi fără să te uiți în urmă! Nu, nu, nu încerca să-l mai vezi pe sărmanul tăietor de lemne, care zace într-o baltă de sânge, nici pe cei trei viermi pe care toporul lui i-a despiciat ca pe niște lemne putrezite. Nu, nu, nu căuta cu privirea coliba din bârne încropită de sărmanul tău bărbat. Uită căsuța asta în care

ați împărtășit toți trei o fericire atât de scurtă. Fugi, fugi, fugi cât te țin picioarele!

Să fugă? Încotro? Unde să fugă? Unde să se ascundă?

Fugi fără să te gândești! Hai, hai, hai! Drept înainte. Nu, nu, nu plânge, nu plânge, nu-i momentul să plângi.

În pieptul sărmanei neveste a tăietorului de lemne, acolo unde se odihnește, legănată de alergătură, micuța ei marfă preaiubită, acolo, în pieptul ei zbuciumat, inima îi bubuie, bate nebunește, apoi, dintr-odată, se frânge. Durerea îi retează picioarele, îi taie răsufarea. Știe, simte că vânătorii de făpturi fără inimă sunt deja pe urmele ei, ca să-i smulgă micuța marfă adorată.

Vrea să se oprească, să se lase la pământ, să dispară printre ferigi, să se contopească pe nesimțite cu ierburile înalte strângându-și tot mai tare micuța marfă preaiubită. Dar la picioarele ei veghează vulpișorii. Ei fug, fug, fug, sunt obișnuiți să urmărească și să fie urmăriți. Fug, se desprind de pământ, fug fără teamă și fără prihană. Încotro? Încotro fug ei? Nu vă temeți, știu ce fac, cunosc drumul, drumul izbăvirii.

Și dintr-odată, iat-o pe sărmana nevestă a tăietorului de lemne, cu prețioasa ei marfă, la marginea acestei părți a pădurii care e atât de deasă, încât nimeni nu știe cum să intre. Vulpișorii nici măcar nu încetinesc, se reped înainte, sar de la o rădăcină la alta, lovindu-

se de crengile joase, împiedicându-se de lemnele uscate dintre frunzele căzute.

Atunci răsună un glas, un glas cunoscut, deopotrivă temut și dorit:

– Cine-i acolo?

– Sărmana nevastă a tăietorului de lemne, strigă ea în timp ce vulpișorii continuă să gonească.

– Ce vrea sărmana nevastă a tăietorului de lemne?

– Adăpost! Adăpost pentru mine și... cea pe care mi-au dăruit-o zeii.

– Am auzit focuri de armă, erau pentru tine? rostește glasul.

– Voiau... voiau... voiau să mi-o...

– Înaintează! Mergi fără teamă!

– Voiau...

Sărmana nevastă nu mai are aer. Vocea i-a pierit, picioarele i s-au frânt. Până și vulpișorii încremenesc în loc, biruiți de rădăcini, de hățișuri și de oboseală.

Ar vrea să-i spună totul bărbatului cu capra, cu pușca și cu țeasta zdrobită, totul, despre temerile ei, despre cei fără inimă, despre topor. Izbutește să îngaime:

– Voiau... voiau... atunci bărbatu-meu, cu toporul, i-a... i-a...

Omul se ivește dintre copaci.

– Nu mai spune nimic, știu cât de negru e sufletul oamenilor, bărbatul tău și toporul lui au făcut ce trebuia. Iar dacă nemernicii

aceaia vin cu gânduri rele, o să fac și eu ce trebuie.

Își mută pușca de pe un umăr pe altul și întinde brațele.

– Dă-mi micuța ta marfă și vino după mine.

Sărmana nevastă a tăietorului de lemne îi întinde copila, iar bărbatul cu capra, cu pușca și cu țeasta zdrobită o ia cu blândețe și solemnitate, așa cum fac purtătorii unor obiecte sacre.

Înaintează toți trei în tăcere. Pădurea se rărește, și în curând se trezesc în fața unei grădini pe care sărmana nevastă n-a mai văzut-o niciodată. Își lua porția zilnică de lapte la marginea codrului, acolo unde lăsa legătura de vreascuri.

La acest sfârșit de primăvară, la acest început de vară, roadele din pomi par să se întindă spre copilă. Florile se înalță și se oferă și ele să fie culese, vrând parcă să le aline pe sărmana nevastă și pe fetița ei. În partea asta a pădurii zeii își fac bine treaba, cugetă ea, da, zeii își fac bine treaba când se gândesc și când o vor.

Bărbatul, cu copila în brațe, se apropie de o colibă, o colibă tot din bârne, ridicată lângă o stâncă. Nu intră înăuntru, se duce drept la stâncă și se strecoară într-un fel de grotă unde o capră mititică, dar cu ugerul plin, țopăie de bucurie că are în sfârșit oaspeți.

Bărbatul cu pușcă și cu țeasta zdrobită lasă jos fetița în fața caprei. Au aceeași înălțime. El face prezentările:

– Copilă a zeilor, iat-o pe mama care te-a alăptat, a treia ta mamă.

Încântată, micuța cuprinde capra cu brațele, iar aceasta se lasă strânsă cu ochii pierduți, acolo unde se duc să se piardă ochii caprelor. Apoi își lipesc frunțile și rămân așa, capra și fetița, ochi în ochi, cap la cap, în timp ce sărmana nevastă a tăietorului de lemne plânge, iar bărbatul cu capra, cu pușca și cu țeasta zdrobită murmură:

– De ce bocești, sărmană femeie? De-acum o să ai lapte pentru ea după pofta inimii, și nici măcar nu mai trebuie să vii să-l iei. E drept, pierd o legătură de vreascuri, dar mă aleg cu o tovarășă de joacă pentru căprița mea singuratică, așa că toți patru ieșim câștigați. În lumea asta nimeni nu poate să câștige fără să și piardă ceva, fie că-i vorba de viața unei ființe dragi, fie de propria viață.

17

Zilele trecură unele după altele, trenurile veniră unele după altele. În vagoanele lor sigilate cu plumb, omenirea agoniza. Și omenirea se prefăcea că nu știe. Trenurile provenind din toate capitalele continentului cucerit treceau înainte și înapoi, dar sărmana

nevastă a tăietorului de lemne nu le mai vedea.

Trecură iar și iar, zi și noapte, noapte și zi, în nepăsarea generală. Nimeni nu auzi strigătele celor dinăuntru, plânsetele mamelor amestecate cu horcăielile bătrânilor, cu rugăciunile credulilor, cu gemetele și țipetele de spaimă ale copiilor despărțiți de părinții care fuseseră deja trimiși în camerele de gazare.

18

Și apoi, și apoi, trenurile încetară să mai circule. Cum nu mai circulau, încetară să-și mai livreze mizerabila încărcătură de țeste de ras. Nu mai erau trenuri, nu mai erau nici țeste. În acel moment, eroul nostru, fost tată de gemeni, fost soț al preaiubitei lui soții, devenit dintr-odată fost tunzător de țeste, se prăbuși, învins de foame, de boală și de disperare. În jurul lui, puținii supraviețuitori conștienți încă murmurau:

– Trebuie să rezisti, să rezisti, o să se termine curând, deja se aud bubuiturile de tun în depărtare.

Un camarad îi strecură chiar la ureche:

– Roșiii se apropie, capetele de mort o să sfârșească făcând pe ei.

Între timp, capetele de mort îi puneau să sape gropi în zăpadă ca să ardă acolo surplusul de cadavre adunate la baza

crematoriilor pe care trebuiau să le distrugă urgent, ca să elimine, împreună cu ultimii martori, urmele colosalei lor crime. Părul, atât de prețios ieri, nu mai era adunat. Mai rău, părul deja ambalat, numai bun să fie folosit, nu mai era expediat. Mormanele de șuvițe zăceau abandonate lângă un munte de ochelari, înghesuite între grămezi de haine pentru bărbați, femei și copii. Și ele trebuiau să dispară.

Rezistă, rezistă, până la urmă o să se termine. De acum și el voia să dispară, să termine cu tot și cu toate. Delira zi și noapte. Delira în timp ce mergea anevoie prin nămeți, delira în timp ce săpa, își amintea, ba, mai grav, retrăia momentul fatal, momentul când smulsese unul din gemeni din brațele soției sale, retrăia neconținut momentul când îl aruncase din tren în zăpadă. Zăpada aceasta pe care o călca sub tălpi în timp ce-și săpa groapa ca să fie și el ars când îi venea rândul. De ce, de ce, de ce săvârșise acest gest necugetat? De ce nu-și însoțise nevasta și cei doi copii până la capăt, până la capătul drumului? Să se înalțe împreună, toți patru, împreună, să se înalțe la cer, în rotocoale de fum, un fum gros și întunecat. Se prăbuși dintr-odată. Doi camarazi, riscându-și viața, îl târâră până într-o baracă din apropiere, ca să nu fie azvârlit în flăcări pe jumătate viu.

Când îşi veni în fire se simţi bine în baraca aceea, printre trupurile aruncate unul peste altul. În locul acela putea în sfârşit să spere c-o să moară, c-o să fie izbăvit.

19

Moartea nu veni, iar izbăvirea i se înfăţişă în persoana unui tânăr soldat purtând steaua roşie, ai cărui ochi ieşiţi din orbite stăteau mărturie pentru oroarea pe care tocmai o descoperise. După ce se lămurî că mortul care se holba la el era încă în viaţă, tânărul soldat cu stea îi strecură buza ploştii în gură şi câţiva biscuiţi în mână, apoi îl luă în braţe, smulgându-l din grămada de muribunzi, şi-l aşeză în faţa barăcii, pe un petic de pământ fără cadavre, sub soarele primăverii renăscute.

Acolo unde ieri domneau încă zăpada, cizmele şi cravaşele caschetelor cu cap de mort, iarba creştea succulentă şi deasă, presărată cu o mulţime de floricele albe. În acel moment auzi o pasăre cântând cu vigoare imnul întoarcerii la viaţă. Şi în acel moment îi ţâşniră lacrimi din ochii pe care-i credea la fel de uscaţi ca inima sa. Lacrimile acelea îi amintiră că redevenise un om viu.

Cum găsi puterea să se ridice, apoi să meargă, şi să meargă, şi să meargă? Oare cântecul privighetorii fusese de ajuns ca să-i vină în minte că poate şi fiica lui, fetiţa lui

necunoscută și iubită, supraviețuise? Și că, dacă supraviețuise, avea datoria să facă totul, absolut totul ca s-o regăsească?

Porni la drum, așadar, urmându-i pe roșiii care avansau chiar în fața lor. Inaniția îl făcu să se prăbușească în fața unei biserici. Un preot îl ajută să se ridice, îl hrăni, se rugă pentru el, iar bărbatul își reluă mersul.

În cele din urmă ajunse aproape de un lagăr de regrupare, populat cu refugiați și alte persoane strămutate care fugeau de roșii, dar fuseseră prinși din urmă de aceștia, care înaintau fulgerător. Înfățișarea lui spectrală și numărul tatuat pe antebrăț îi serviră drept pașaport. Fu cazat și hrănit, însă nu după mult timp retrăi momentul fatal, trenul, zăpada, pădurea, șalul, bătrâna, dar și speranța. Și mai ales, mai ales privirea soției, care refuzase să se mai oprească asupra lui vreodată. De ce, de ce nu lăsase soarta să-i nimicească pe toți patru împreună, împreună?

Sărmana nevastă a tăietorului de lemne nu-și dădu seama că trenurile de marfă nu-i mai traversau pădurea, fiind prea absorbită de spectacolul micuței sale mărfi, care creștea și înflorea văzând cu ochii. Fetița nu contenea să râdă, să cânte, să gângurească și să danseze cu capra, devenită mai mult decât o soră, sub privirea binevoitoare a bărbatului cu pușcă și cu țeasta zdrobită.

Sărmana femeie nu ținea minte să fi trăit o asemenea fericire de când era pe lume. Cât despre bărbatul cu pușca, el stătea la pândă, cu urechea ciulită spre răsărit. Știa că roșiii înaintau. Se bucura și, totodată, îi era teamă. Se temea de ei așa cum se temuse de uniforme gri-verzui cu capete de mort, de lacheii și colaboratorii lor. O dată pe săptămână se ducea într-unul din satele din apropierea pădurii, ca să schimbe brânză de capră pe produse de primă necesitate. Acolo nu se vorbea decât despre sfârșitul aceluia război îngrozitor, cu speranță sau cu părere de rău. În scurt timp avioanele cu stea roșie bombardară pozițiile uniformelor gri-verzui, apoi tunurile preluară ștafeta. Acum vânătorii de făpturi fără inimă se ascundeau sau fugeau spre apus.

Cu pușca în mână, bărbatul cu țeasta zdrobită patrula la marginea răsăriteană a domeniului său, hotărât să-i silească pe noii invadatori să-i respecte drepturile de proprietate. Doi soldați cu stea roșie se strecurară cu băgare de seamă prin pădure. Zărind un bărbat înarmat cu o pușcă, îl doborâră cu o rafală de mitralieră. Apoi, cu mare prudență, unul se apropie, întoarse corpul cu piciorul și, constatând că fața mortului n-avea nimic atrăgător, se strâmbă dezgustat spre tovarășul său zicând cu dispreț:

– Un moșneag urât.

Constatară și că bărbatul care zăcea la pământ era singur, așa că plecară, alăturându-se grosului trupei de soldați cu stea roșie care preferase să ocolească pădurea aceea deasă.

A doua zi dimineată, după o noapte de neliniște, sărmana nevastă a tăietorului de lemne descoperi trupul neînsuflețit al bărbatului cu țeasta zdrobită și cu inimă milostivă. Plânse mult, ceea ce o făcu să plângă și pe micuța ei marfă. Plângea până și capra cu ochi duiosi. Renunțând să-l îngroape, femeia îl acoperi cu crengi înflorite, apoi încropi o rugăciune sub forma unor mulțumiri și a unei dorințe: ca, în sfârșit, bărbatul acela atât de bun să-și găsească pacea și fericirea care-i fuseseră refuzate pe acest pământ, să le găsească acolo unde-l vor primi zeii. Îi veni un gând pentru zeii trenului, dar nu-l formulă, nu mai avea încredere în ei.

Știa că dacă fetița, fetița ei, supraviețuise, asta nu li se datora lor, ci mâinii care îi dăduse drumul în zăpadă pe ferestruica trenului, bunătății omului cu pușcă și caprei acestuia.

– Fie binecuvântați, încheie ea.

Își adună puținele lucruri, împachetă în șalul de rugăciune bucățile de brânză și ustensilele care serveau la producerea acestora, apoi, cu fetița de mână și capra de sfoară, încărcată ca un măgar, porni la drum.

Neștiind încotro s-o apuce, merse drept înainte, spre est, acolo unde, se spune, soarele continuă să răsară.

Întâlni în cale sute de tancuri și de camioane cu steaua roșie. Traversă sate în ruine și, oprindu-se în sfârșit în centrul unuia, alese o ruină care i se păru mai confortabilă și se instalează acolo. Întinse șalul de rugăciune pe o bucată de zid încă în picioare, înșiră pe el bucățile de brânză și se puse pe așteptat clienții, cu fetița așezată comod în poală, în timp ce capra păștea un rest de iarbă de pe taluz.

20

În lagărul de regrupare stau alături și se ciocnesc fostele victime și foștii lor călăi. Unii caută să se „reconstruiască”, așa cum nu se spunea pe vremea aceea, alții caută să se topească în mulțimea de refugiați. Să nu rămână acolo, să plece, să fugă iar, fie, dar unde? Unde să se ducă? se întreba eroul nostru, fost tunzător de țeste, fost student la medicină, fost tată de familie, fost viu devenit o umbră. Să se întoarcă în țara de unde venise cu trenul după ce fusese arestat de poliția acelei țări? Să plece încotro? Spre nord, spre est, spre vest? Și, odată ajuns acolo, să-și reia studiile de medicină? Să deschidă o frizerie ca să impună lumii întregi tunsoarea scurtă, foarte scurtă, după

moda țeștelor rase? Nu, nu, oricum n-ar fi putut părăsi regiunea fără să știe, să știe dacă fiica lui, fetița lui atât de fragilă, micuța lui... ce prenume avea? Ce prenume îi dăduse? Cum o chema? Nu mai știa, nu mai ținea minte prenumele fiicei sale.

Chiar în acea zi ieși din lagăr, cu buzunarul plin de banii furnizați de conducere celor care voiau să plece, eliberând astfel locul pentru altcineva. Merge, merge, merge în căutarea căii ferate, a pădurii, a curbelor, a bătrânei îngenuncherate în zăpadă. Până la urmă dă peste niște șine abandonate, năpădite deja de vegetație.

Se ține după ele. Găsește o pădure pe care o traversează, apoi încă una, o traversează și pe aceasta, apoi încă una. Nu mai era zăpadă, nimic nu mai semăna cu ce știa el, în afară de bătrânele pe care le întâlnea și care nu-i răspundeau niciodată la salut. Era ca și cum ar fi căutat un ac în carul cu fân. Părăsi calea ferată, ea însăși părăsită de trenuri, și începu să meargă prin sate și orașe. Peste tot era o atmosferă sărbătorească. Războiul se terminase pentru toată lumea, în afară de el și ai lui.

Cântecele, drapelele, discursurile, pocnitorile, toată acea nebunie, toată acea bucurie îi aminteau că era singur, că avea să fie mereu singur, singur să țină doliu, să țină doliu pentru omenire, pentru toți cei

masacrați, pentru soție, pentru copii, pentru părinții lui, pentru părinții ei. Traversa satele și orașele ca o fantomă, martor al toasturilor, al bucuriei generale, al orațiilor, al jurămintelor: n-o să se mai întâmple niciodată, niciodată.

Nu știa ce căuta de fapt. Mergea pur și simplu. I se învârtea capul și își aminti că-i era foame. Îi era foame în ciuda a tot ce trăise. Văzând pe o măsuță niște bucăți de brânză, niște bucăți mititele, dintr-odată, i se făcu poftă de brânză. Bucățelele acelea erau expuse pe un șervet ciudat care nu se potrivea cu ele, un șervet care părea țesut cu fire de aur și de argint. Puse o mână pe șervet cu câteva monede în palmă, și brusc, brusc, înțelese. Ridică ochii spre femeia, nu atât de bătrână, așezată în spatele măsuței acoperite cu acel șervet ciudat. Femeia avea o fetiță pe genunchi. Amândouă îi zâmbeau și păreau să-l îndemne să aleagă o bucată de brânză. Bătrâna îi vorbi într-o limbă pe care n-o cunoștea. Îi făcu semn să se servească, dar el nu-și putea dezlipi privirea de la fetiță. Aceasta îi făcu la rândul ei semn din ochi și din mâini spre brânză, dându-i de înțeles că era foarte bună, apoi îi arătă capra din apropiere, explicându-i că din laptele acesteia era făcută brânza. Nu pricepu totul, dar pricepu esențialul. Fiica lui, era fiica lui, cea aruncată din tren, cea sortită cuptoarelor, cea pe care o salvase.

Un ți-păt, un ți-păt cumplit, un ți-păt de bucurie, de durere, de victorie, un ți-păt i se formă în piept, dar nimic, nimic nu-i ieși din gură. Luă o bucată de brânză în timp ce se uita la fetiță, la fetița lui. Trăia, trăia, era fericită, zâmbea. Schiță la rândul lui un zâmbet, apoi întinse o mână tremurătoare spre obrazul micuței, ca să-l mângâie. Atunci fetița îi apucă mâna și o duse la buze înainte să izbucnească în râs. El și-o retrase grăbit.

Pe punctul de a se pierde cu firea, se dădu înapoi privind în continuare bătrâna, capra și pe fetița pe care tocmai o readusese pe lume. Le fixa cu toată intensitatea ochilor săi pe negustoreasa de brânză și pe fiica lui, care schimbau sărutări afectuoase. Se uita la ele ca și cum ar fi vrut să-și graveze pe retină, în inimă, în suflet imaginea fericirii lor împărtășite. De ce să-și dezvăluie identitatea? De ce să rupă echilibrul? Ce putea el să-i ofere fiicei sale? Nimic, mai puțin decât nimic. Făcu câțiva pași, se opri iar. Poate că totuși trebuia... poate că era dator... Apoi, cu prețul unui efort supra-omenesc, se smulse din încremenire, încărcat cu un amestec de bucurie și tristețe. Se îndepărtă cu pași mari.

Biruiuse moartea, își salvase fiica prin acel gest necugetat, învinsese monstruoasa industrie a morții. Avu curajul să-i arunce o ultimă privire fetiței regăsite și pierdute iar pentru totdeauna. Deja îi prezenta marfa

altui client, arătându-i cu mânuțele de unde provenea brânza, indicând cu degetul spre iubita ei capră și adorata ei mamă.

Gata, a venit momentul s-o părăsim pe micuța noastră marfă și s-o lăsăm să-și trăiască viața. Poftim? Vreți să știți ce s-a ales de fostul ei tată? Se spune, dar se spun atâtea lucruri, că s-a întors în țara unde-i arestase poliția, pe el, pe soția și copiii lui, împreună cu mii de alți oameni – femei, bărbați, copii –, se spune, așadar, că s-a întors acolo și și-a terminat studiile de medicină, că a devenit pediatru și și-a dedicat viața îngrijirii și iubirii copiilor altora.

Cât despre micuța marfă, ea deveni o pionieră fruntașă. Primi o cravată roșie și o stea tot roșie pe care s-o înfigă pe pieptul bluzei albe. O poză de-a ei a apărut pe coperta unei reviste, arăta radioasă. Fotografii îi ceruse să zâmbească.

Se spune chiar, dar v-am zis, v-am zis deja, se spun atâtea lucruri, că marele medic, aflat în trecere prin acea țară – ca în fiecare an, venea în ziua când se aniversa eliberarea lagărului care-i înghițise soția și un copil, precum și părinții și părinții soției –, se spune, așadar, că a văzut această poză, că i s-a părut că-și recunoaște soția și mama, se spune chiar că a scris la redacția revistei de stat *Tinerete și bucurie*, ca să intre în legătură cu pioniera fruntașă, Maria Cekolova,

prezentată drept cea mai merituoasă pionieră deoarece era fiica unei femei sărmăne, a văduvei analfabete a unui tăietor de lemne devenite negustoreasă de brânză.

Nu, nu se știe nimic, sau cel puțin n-am auzit eu, despre succesul sau eșecul încercării făcute de fostul tată de gemeni. Prin urmare, nu știm și n-o să știm niciodată dacă a reușit să-și regăsească fiica.

EPILOG

Iată, acum știți totul. Poftim? Încă o întrebare? Vreți să știți dacă e o poveste adevărată? O poveste adevărată? Bineînțeles că nu, nicidecum. Nu au existat trenuri de marfă care să traverseze continentele aflate în război ca să-și livreze mărfurile, vai!, cât de perisabile. Nici lagăre de regrupare, de internare, de concentrare sau chiar de exterminare. Nici familii risipite în fum la capătul ultimei lor călătorii. Nici suvițe de păr tuns recuperate, ambalate și apoi expediate. Nici focul, nici cenușa, nici lacrimile. Nimic, nimic din toate acestea nu s-a petrecut, nimic din toate acestea nu e adevărat. Cum nu sunt nici sărmana nevastă a tăietorului de lemne și sărmanul ei bărbat, nici cei fără inimă și cei care-i vânau. Nimic, nimic din toate acestea nu e adevărat. Nici eliberarea orașelor și a câmpurilor, a pădurilor și a lagărelor, care, de altfel, nu

existau. Nici anii care au urmat acestei eliberări. Nici durerea taților și a mamelor care-și căutau copiii dispăruți. Nici chiar șalurile de rugăciune, cu franjuri și broderii cu fir de aur și argint. Nici bărbatul cu capra și cu țeasta zdrobită, nici bărbatul cu capul – slavă Domnului dacă totuși există! –, nici bărbatul cu capul acoperit de o cârțiță eviscerată și întoarsă pe post de căciulă. Nimic, nimic din toate acestea nu e adevărat.

Nimic, nimic nu e adevărat.

Singurul lucru adevărat, de-adevăratelea adevărat, sau care merită să fie adevărat în această poveste, căci trebuie să fie și ceva adevărat într-o poveste, altfel la ce bun să-ți mai dai osteneala s-o istorisești, singurul lucru adevărat, de-adevăratelea adevărat, așadar, este faptul că o fetiță, care nu exista, a fost aruncată pe ferestruica unui tren de marfă, din dragoste și din disperare, a fost aruncată din tren înfășată într-un șal de rugăciune cu franjuri și broderii cu fir de aur și argint, șal de rugăciune care nu exista, a fost aruncată în zăpadă la picioarele unei sărmâne femei, nevastă de tăietor de lemne care n-avea un copil pe care să-l alinte, și că această sărmană nevastă de tăietor de lemne, care nu exista, a cules-o, a hrănit-o, a alintat-o și a iubit-o mai presus de orice. Mai presus de propria-i viață. Iată.

Iată singurul lucru care merită să existe în povești și, de altfel, în viața reală. Iubirea, iubirea oferită copiilor, propriilor copii și celor ai altora. Iubirea care, în ciuda a tot ceea ce există și a tot ceea ce nu există, face ca viața să continue.

ANEXĂ

Pentru amatorii de povești adevărate

Convoiul numărul 45 a plecat de la Drancy pe 11 noiembrie 1942 având la bord 778 de bărbați, femei și copii, printre care mulți bătrâni și invalizi, inclusiv orbul Naphtali Grumberg, bunicul autorului.

Doi supraviețuitori în 1945.

Convoiul 49 a plecat pe 2 martie 1943 transportând o mie de evrei, printre care se numărau tatăl autorului, Zacharie Grumberg, și Silvia Menkès, născută pe 4 martie 1942, gazată pe 4 martie 1943, în ziua când împlinea un an.

Șase supraviețuitori în 1945, dintre care două femei.

Memorialul deportării evreilor din Franța, editat în 1978 de Serge Klarsfeld pe baza listelor alfabetice ale evreilor deportați din Franța, ne servește multora dintre noi, copii ai deportaților, drept cavou de familie. Această lucrare precizează că Abraham și Chaja Wiesenfeld, precum și gemenele lor,

Fernande și Jeannine, născute la Paris pe 9 noiembrie 1943, au plecat de la Drancy pe 7 decembrie în același an, deci la douăzeci și opt de zile după nașterea fetițelor. Convoiul numărul 64 (Klarsfeld, *op. cit.*).